OKÉNKO DO FARNOSTI

VYDÁVÁ FARNOST SV. VÁCLAVA V LETOHRADĚ

Ročník XXXI **Říjen 2022** **číslo 10**

Cestou z Humpolce

Ó,
ozimy již vzrůstají,
země zelená česká
smaragdem dívá se na mne,
slunce za oparem mraků
svítí tak jemně, tak jemně.

Ó,
jak je mně,
nemůžu ani vypovědět.
Nemůžu ani nechci.
Kyrie eleison.
Cítím, že všude je On.

Ivan M. Jirous

Úvodem

Hitler nám nejprve ukradl Sudety a zakrátko zbytek země. Nemáme si volit psychopatické vládce, nemají svědomí, ničeho se neštítí. Od nich očekávejme to nejhorší zlo, které si sami ani neumíme představit. Hitler by použil atomovou bombu, kdyby ji měl. Ale neděsme se Putina, NATO je silnější než Rusko. Buďme připraveni, Ukrajinci se také nehroutí a jejich nouze je s naší nouzí nesrovnatelná. Podobné je to s jejich a naší odvahou stavět se proti ruskému terorismu. Se lhaním a zákeřností Rusů máme bohaté zkušenosti. S Ukrajinou budeme v EU ještě silnější. A posílíme svou důstojnost a čest.
Královna Alžběta sloužila svému lidu s odvahou a noblesou. Ztělesňovala základní hodnoty západní civilizace a stálou péči o demokracii. Mnoho lidí stálo dlouhé hodiny, aby své královně projevili svou úctu a vděčnost. Čtyři miliardy lidí shlédly v televizi pohřeb s křesťanskou nadějí. Angličané zachovávají historickou parádu i velký majetek královské rodiny, ale na pohřbu nadnesené chvály nezazněly, nebylo toho třeba.
Konzervativní Anglie - na rozdíl od naší společnosti a naší církve - dává ženám možnost uplatnit jejich schopnosti dané jim Bohem. Kohopak si my zvolíme na Pražský hrad?
Po rozpadu SSSR měli Ukrajinci třikrát víc nukleárních hlavic, než má dnes Británie s Francií dohromady. Těchto zbraní se vzdali za záruky suverenity, svobody a zachování hranic své země. USA, Francie, Anglie i Rusko se zaručily za platnost smlouvy. Byli Ukrajinci naivní?

/v

Alžběta II., skautka

Zármutek je cena, kterou platíme za lásku.

královna Alžběta II.

Naše lhostejnost k druhým může vyústit v jediné: lhostejnost druhých vůči nám.

Václav Havel

Tyranie je vždycky lépe organizovaná než svoboda. *Charles Péguy*

Smyslem svobody slova je říkat pravdu mocným.
Velké lži mocných oslabují demokracii.

Timothy Snyder

Bez proroků se neobejdeme. Bez nich se opakovaně ocitáme ve válce, a ta je nestvůrou plodící nejrůznější hrozná násilí.

Autorita krále se bez náboženského smýšlení většiny společnosti a bez tradice zcela neobejde. Bez toho se sotva může zdůvodnit, proč mají první místo ve státě zaujímat pouze vybraní příslušníci určitého rodu.

V České republice nám chybí obojí, a proto působí volání po návratu krále jako hlas z jiného světa. Zároveň ale cítíme, že nám tento symbol jednoty poněkud chybí.

Daniel Kroupa

Mocní v církvi odmítají kritiku, protože ohrožuje jejich pozice. Slabí křesťané také kritiku církve odmítají, mají strach, že se jim jejich víra sesype. Ten, kdo miluje boží království a pracuje pro něj, ten, kdo přijal křtem poslání upozorňovat na vše, co neodpovídá Ježíšovým představám a jeho pokynům, ten koná odpovědně. */v*

Kdo hájí pravdu, má mít svého koně osedlaného u vrat a jednu nohu ve třmeni.

arabské přísloví

Dovedu žít v nouzi i v hojnosti.

Fil 4:12

Má-li někdo dostatek a vidí, že jeho bratr má nouzi, a bez soucitu se od něho odvrátí - jak v něm může zůstávat Boží láska?

1 J 3:17

Nerozumíš-li věcem, které se za tvými slovy skrývají, nejsi moudrý, jsi stále papouškem.

Šťastný člověk, kterého varuje cizí chyba.

Nevěřte všemu, co se vám k věření překládá. Zkoumejte vše a přesvědčujte se o všem sami.

Moudří vždy považovali za nejbezpečnější cestu k míru zapomenutí utrpěných křivd.

Jan Amos Komenský

Ďábel a jeho pátá kolona hlásají mezi křesťany nejprve toleranci vůči zlu, a pak začnou rdousit dobro.

Včely neztrácí čas vysvětlováním mouchám, že květy jsou lepší než hovno.

lidová moudrost

KARDINÁL JEAN-CLAUDE HOLLERICH SJ

Kard. Hollerich je od r. 2011 lucemburským arcibiskupem a od r. 2018 předsedou Rady biskupských konferencí EU. V minulosti byl misionářem v Japonsku. František kardinála jmenoval generálním zpravodajem XVI. Synody biskupů, která proběhne v říjnu r. 2023.

S kadinálem vedl Loup Besmond de Senneville dva rozhovory. Druhý vám nabízíme.

Není pro křesťany zapojení se do politiky obtížné?
Je pravda, že křesťanů ubývá a že se v politice angažují stále méně. Vidíme to po každých volbách. Navíc je zřejmé, že poselství biskupů ke společnosti slábne. Ve Francii to zažíváte již několik let. To je důsledek toho, že jsme v menšině.
Abychom lidem pomohli pochopit, co chceme, musíme vést dlouhý dialog s těmi, kteří již nejsou křesťany nebo jsou křesťany jen na okraji. Pokud zastáváme určité postoje, není to proto, že bychom byli konzervativní, ale proto, že věříme, že život a lidská osoba by měly být ve středu pozornosti.
Abychom to mohli říci, myslím, že potřebujeme vést dialog a mít přátelské vztahy s těmi, kdo mají pravomoc rozhodovat, i s politiky, kteří mají jiný názor. I když nejsou křesťané, sdílíme s nimi upřímný zájem spolupracovat pro dobro společnosti. Pokud nechceme žít v rozdělené společnosti, musíme být schopni naslouchat příběhům druhých.

Znamená to, že by se církev měla vzdát obhajoby svých myšlenek?
Ne, o to nejde. Musíme se snažit porozumět druhým a budovat mosty se společností. Chceme-li mluvit o křesťanské antropologii, musíme vycházet z lidské zkušenosti našeho partnera. Přestože je křesťanská antropologie úžasná, brzy jí přestaneme rozumět, pokud nezměníme svou metodu.

A k čemu nám je, že se ozýváme, když nám nikdo nenaslouchá? Mluvíme sami za sebe, abychom se ujistili, že jsme na správné straně? Je to proto, abychom uklidnili své vlastní stoupence? Nebo mluvíme proto, abychom byli vyslyšeni? Co je předpokladem k tomu, že nám bude naslouchán?
Především pokora. Myslím, že i když si to církev nemusí nutně uvědomovat, má pověst instituce, která ví všechno lépe než ostatní. Proto potřebuje hodně pokory, jinak nemůže vstoupit do dialogu.
To také znamená, že musíme ukázat, že se chceme učit od ostatních. Zde je příklad: jsem zcela proti potratům. A jako křesťan nemohu mít jiný postoj. Chápu však také, že existuje obava o důstojnost žen, a diskuze, kterou jsme v minulosti vedli proti potratovým zákonům, již nemá dnes ohlas.

Co ještě můžeme udělat pro ochranu života?
Když už náš způsob vyjadřování nemá váhu, nesmíme se zatvrdit, ale musíme hledat jiné cesty.

Ve Francii se mnozí domnívají, že církev ztratila velkou část své důvěryhodnosti kvůli sexuálním zločinům, které se v ní páchají. Jaký je Váš postoj k této krizi?
Především chci říci, že toto zneužívání je skandální. A když se podíváme na čísla ve zprávě Nezávislé komise pro sexuální zneužívání v katolické církvi (Jean-Marc Sauvé), vidíme, že nejde o pochybení několika lidí. Někde je systémová chyba, kterou je třeba řešit. Neměli bychom se bát ran, které by nám to mohlo způsobit a které jsou naprosto nicotné ve srovnání s ranami obětí. Proto musíme být velmi upřímní a připraveni přijmout oprávněné výtky, které bolí.
Před několika týdny jsem byl v Portugalsku, kde jsem sloužil mši svatou. Byl tam malý chlapec, který se na mě při mši díval, jako bych byl sám dobrotivý Bůh. Viděl jsem, že ve mně vidí zástupce Boha, jímž jsem během liturgie skutečně byl.
Zneužívání takových dětí je skutečný zločin. Jedná se o mnohem závažnější trestný čin, než kdyby se ho dopustil učitel nebo sportovní trenér. Skutečnost, že to bylo tolerováno, aby byla chráněna církev, bolí. Zavírali jsme oči! Zcela to odčinit snad ani sami nemůžeme.
Nyní se dostávám k vaší otázce. Někteří lidé ztratili důvěru. Abychom ji získali zpět, pokud je to možné, musíme mít velkou pokoru. Při doprovázení společenství nebo osob je třeba mít vždy na paměti zásadu absolutní úcty k těm, které doprovázíme. Nemohu vynechat ani jednu osobu. Zdá se mi zřejmé, že tyto otázky budou během synodního procesu ležet všem na srdci a všichni je budeme pečlivě zvažovat. Změny přijmout musíme.

Pokud došlo k systémovému selhání, jsou podle Vás nutné systémové změny?
Ano. V mé diecézi, stejně jako v mnoha jiných, máme samozřejmě Chartu dobrého chování, jež musí podepsat všichni, kněží i laici, pracující v církvi. Před vysvěcením se seminaristé podrobují osmi psychologickým sezením, která mají odhalit pedofilii. Děláme, co můžeme, ale nestačí to. Potřebujeme církev, která je strukturovaná tak, aby tyto věci již nebyly možné.

Co to znamená?
Kdyby ženy a mladí lidé měli větší slovo, objevily by se tyto věci mnohem dříve. Musíme se přestat chovat, jako by ženy byly v církvi okrajovou skupinou. Nejsou na okraji církve, ale v jejím středu. A pokud nedáme hlas těm, kteří jsou v ohnisku církve, budeme mít velký problém. Nechci být příliš konkrétní: tato otázka bude nevyhnutelně položena na synodě, v různých kulturách, v různých souvislostech. Ženy však byly příliš opomíjeny. Musíme jim naslouchat, stejně jako ostatním členům Božího lidu. Biskupové musí být jako pastýři, kteří naslouchají svému lidu. Neřeknou jen: „Ano, slyším vás, ale tohle mě nezajímá.“ Musí být uprostřed svého stáda.

Jaké další změny je třeba provést?
Formace kléru se musí změnit. Neměla by se zaměřovat jen na liturgii, i když chápu, že jí seminaristé přikládají velký význam. Laici a ženy musí mít možnost podílet se na formaci kněží. Výchova kněží je povinností celé církve, a proto musí tento krok doprovázet celá církev, ženatí i svobodní muži a ženy.
Za druhé, musíme změnit pohled na sexualitu. Až dosud jsme měli na sexualitu spíše potlačovaný pohled. Samozřejmě nejde o to, říkat lidem, že mohou dělat cokoli, nebo zrušit morálku, ale myslím, že je třeba říci, že sexualita je dar od Boha. Víme to, ale říkáme to? Nejsem si jistý. Někteří lidé přičítají nárůst zneužívání sexuální revoluci. Já si myslím pravý opak: podle mého názoru se nejhorší případy staly před rokem 1970.
V této oblasti musí mít kněží také možnost mluvit o své sexualitě a být vyslechnuti, pokud mají potíže s prožíváním celibátu. Musí mít možnost o tom svobodně mluvit beze strachu, že je jejich biskup pokárá. Pokud jde o homosexuální kněze, a těch není málo, bylo by dobré, kdyby o tom mohli mluvit se svým biskupem, aniž by je odsoudil.
Pokud jde o celibát v kněžském životě, ptejme se upřímně, zda kněz musí nutně žít v celibátu. Mám o celibátu velmi vysoké mínění, ale je nezbytný? Ve své diecézi mám ženaté jáhny, kteří svůj diakonát vykonávají úžasným způsobem a kteří pronášejí homilie, jimiž se lidí dotýkají mnohem silněji než my, kteří žijeme v celibátu. Proč nemít také ženaté kněze?
A i když kněz už nemůže žít v této samotě, měli ho umět pochopit, ne odsuzovat. Jsem už starý, takže mě to osobně tolik netrápí.

Pociťoval jste, jak je obtížné prožívat tuto samotu?
Ano, jistě. V určitých obdobích mého života to bylo více patrné. A je také zřejmé, že každý kněz se čas od času zamiluje. Otázkou je, jak se v tomto případě zachovat. Nejprve je třeba mít poctivost, aby si to člověk přiznal, a pak jednat tak, aby mohl nadále žít své kněžství.

POSVĚCOVÁNÍ KAŽDODENNOSTI

Židovská tradice od nepaměti vtahuje celou skutečnost do posvěcující záře Hospodinovy přítomnosti. Tím vlastně překračuje rozdělení světa na oblast posvátna a oblast běžného života. Už rabínští učenci Talmudu hovoří o tom, že člověk má posvěcovat nejběžnější úkony všedního dne, jako je jídlo, pití, studium a práce tím, že nad nimi vysloví požehnání.

V židovské tradici není každodenní provoz vyňatý z náboženské praxe. Je součástí celistvého života před Boží tváří. Sedm dnů v týdnu, dvacet čtyři hodin denně. Rabínští učenci vyjadřují tento princip mimo jiné tvrzením, že svatost Hospodinova oltáře poté, co byl jeruzalémský chrám zbořen, přešla na jídelní stůl židovské domácnosti. Společné stolování židovské rodiny je takto nadáno důstojností bohoslužby.

Ano, židovská tradice v principu překračuje rozdělení skutečnosti na posvátné a všední záležitosti.

Celé stvoření je Boží chrám, každý okamžik je příležitostí k setkání s Boží slávou. Svatost šabatu má prostoupit atmosféru všedních dnů. Chasidé navazují na tento prastarý motiv židovské tradice a dotahují jej do důsledků. Chasidismus trvá na tom, že nejobyčejnější činnosti každodenního provozu, jako je štípání dříví, mytí nádobí, škrábání brambor, okopávání záhonů nebo krmení dobytka, jsou bohoslužebnými úkony s hlubokým ducho-vním významem.

Nic není vně. Všechno je součástí nekončícího zázraku bytí. Pro chasidského mistra je jídlo a pití, studium a modlitba jedním – říká Martin Buber.

Jeden z žáků Velkého Magida z Meziriče pravil:

„Nechodil jsem za Magidem, abych naslouchal jeho výkladu Tóry, ani abych sledoval jeho modlitby, jezdil jsem za ním, abych se díval, jak si zavazuje tkaničky.“

A Nachman z Břeclavi říkal svým žákům:

„Svatost hledejte v tom obyčejném.“

Pavel Hošek, KT, Perspektivy 39

POZITIVNÍ SEXUALITA

Mohu-li katolickou tradici v jedné věci kritizovat, pak v tom, že za dva tisíce let nebylo jediné století, kdy bychom měli pozitivní učení o naší sexualitě nebo o našem emocionálním a tělesném já. I přes existenci Písně písní a několika osvícených světců, nikdy neexistovalo obecné pozitivní učení, jak integrovat pocity našeho těla a mysli. A tak jsou mnozí z nás, dokonce i klérus, v emocionální oblasti dětmi. Reagujeme a hyper-reagujeme, cítíme, aniž bychom věděli, jak máme cítit, a své city potlačujeme. Výsledkem jsou vředy, deprese, alkoholismus.

Evangelický synod jednal o životě církve, přijal kající text k homosexuálům a podpořil Ukrajince.

V textu mimo jiné stojí: „Začínáme si uvědomovat, že přes dosvědčování Kristovy lásky se lidé homosexuální orientace mnohdy necítí v našich sborech dobře. Je nám to líto. Vyznáváme, že v minulosti církev často těmto lidem ubližovala. Omlouváme se jim“.

Evangelíci si proto přejí, aby lidé s homosexuální orientací nacházeli ve sborech církve domov a byli, tak jako všichni, přijímáni i se svými partnery a partnerkami. „Víme, že k problematice homosexuálních vztahů existují různé výklady a porozumění. Nechceme, aby to vedlo k radikalizaci a nesnášenlivosti ve společnosti i v církvi,“ dodávají na závěr textu.

Chrisnet.eu

Učili nás základům logiky, měli jsme základní kurz metafyziky. Kam se však poděla výuka základů emocionality?

Afektivita, intelekt a vůle: všechny tyto tři schopnosti musí být otevřeny Bohu. Bůh k nám může promlouvat skrze naše city, skrze naše emoce, skrze zkušenost naší tělesnosti. Dovolili jsme si soustavně nazývat své tělesné funkce, své vášně „upadlou“ součástí lidství. Nicméně naše emoce nejsou více upadlé než intelekt nebo vůle! Možná, že jako křesťané nejdeme do postele s každým, nicméně mnozí s nás - kněží i laici - uléháme s pocitem moci, chtivosti a nadřazenosti. A to nás vzdaluje Bohu stejně jako kterýkoli hřích těla.

Richard Rohr

VÍME, JAK ČELIT PUTINOVI,

říká estonská premiérka.

S Kajou Kallas rozmlouval Ondřej Kundra 2.10. 2022

Paní premiérko, v souvislosti s ruskou válkou na Ukrajině jste mezinárodními médii často vykreslována jako nová Železná lady, nová Margaret Thatcher, politička, která se nebojí říkat a dělat nepopulární věci. Jste opravdu taková?

Nevím, jak je to míněno. Myslím, že to vzniklo v souvislosti s naším pevným postojem v případě války na Ukrajině. Je pro mě velmi těžké komentovat takové věci, které o nás říkají druzí.

Na jednom z posledních videí na vašem instagramovém účtu stojíte mezi estonskými vojáky s protitankovou střelou Javelin. Ty v počátku války zastavily postup ruských kolon na Kyjev. Znamená to, že jste připravená osobně bojovat, pokud to bude nezbytné?

To video vzniklo během mé návštěvy vojenského cvičení, kde byla tato střela. A protože se o javelinech tolik mluví a já ho tam viděla, jen jsem se zeptala: „Je těžký?“ A oni mi nabídli, abych si to sama vyzkoušela. Tak jsem to zkusila. Nebyl těžký. Neučila jsem se každopádně, jak ho používat. Ale jak mi vysvětlili, jeho použití je poměrně jednoduché, v budoucnu se to možná naučím, ale zatím mám jiné povinnosti.

Jaký je to pocit, žít tak blízko Ruska, které v současnosti překračuje veškeré meze? Estonsko s ním má poměrně dlouhé hranice.

Rusko je naším sousedem odnepaměti, takže ve vztahu k němu netrpíme naivitou. V minulosti, když jsme vstupovali do NATO a Evropské unie, se našli na Západě lidé, kteří pochybovali, že je toto potřeba, a tvrdili, že Rusko již nepředstavuje žádnou hrozbu. Ale my známe své sousedy, kteří se nemění, a víme, jak se chránit. Po získání nezávislosti jsme zvolili strategii „sami nikdy více“, což znamená, že budujeme dobré vztahy s našimi spojenci, přáteli. Pokud bychom nebyli členským státem NATO, v současnosti bychom prožívali velmi temné období. Ale jsme pevnou součástí Aliance, která má článek pět o kolektivní obraně svých členů, a máme svoji vlastní armádu. A to je důvod, proč ruská agrese nejde naším směrem.

Přesto – máte strach? Ruská invaze se odehrává nedaleko vás.

Celý svět by měl být vyděšený, když sleduje, jak se Rusko snaží rozpínat, protože to znamená, že se agrese vyplácí. A pokud se takový způsob jednání vyplácí na jednom místě, jistě to svádí k použití i jinde. A z toho plyne, že žádná země na světě se nemůže cítit bezpečně. Základ mezinárodního práva přitom je, že jsme se dohodli, že žádná země nemůže jen tak zaútočit na jiný suverénní stát. A oni si právě teď zabrali území o rozloze

Belgie, Nizozemska a Dánska. Pokud jim tohle projde, co můžeme čekat? S jídlem roste chuť…

Ano, na řadě může být klidně Estonsko či jiný pobaltský stát, protože válka je teď sice na Ukrajině, ale nemusí to být konečná. Jste připraveni na válku?

Musíme udělat všechno pro to, aby válka na Ukrajině skončila. Věříme, že je nutné poskytnout Ukrajině veškerou vojenskou pomoc, které jsme schopni, aby se válka nešířila dál. Proto jsme také největšími donory z hlediska přepočtu pomoci na hlavu nebo v poměru k našemu HDP. Jako Západ jsme udělali zásadní chybu v roce 2008, kdy došlo k napadení Gruzie, a o šest let později i u Donbasu a Krymu, tehdy jsme jen řekli: „Fajn, tak tady povede ta hranice, za kterou se již nepůjde." A víc jsme nereagovali. Ale jen pár let po těchto událostech tady máme útok mnohem většího rozsahu. V případě Krymu a Donbasu se Rusko za přítomnost své armády na tomto území spíše stydělo a mlžilo. Ale v současném konfliktu je naprosto zřejmé, že Rusko masivně útočí na suverénní stát a chce ho obsadit. A z toho důvodu musíme udělat vše pro to, abychom tuhle válku zastavili. Momentálně nepozorujeme žádné nebezpečí na našich hranicích, ale musíme udělat vše pro ukončení tohoto konfliktu.

Děláte nějaké konkrétní kroky, abyste svůj stát ochránili? Jak jsem již říkal, po Ukrajině by mohly být na řadě právě pobaltské státy, Estonsko a Lotyšsko, které s Ruskem přímo sousedí.

Pro nás „chránit sebe" znamená pomoci posilovat ukrajinskou armádu, posílat jí vojenský materiál, protože pokud Rusko válčí s Ukrajinou, nemá již kapacity bojovat jinde. To zaprvé. Zadruhé, zainvestovali jsme do naší armády jako nikdy předtím, takže příští rok vzrostou výdaje na obranu na 2,9 procenta, rok následující to bude již více než tři procenta našeho HDP. Zatřetí, jsme součástí kolektivní obrany NATO, podle dohody z Madridu budujeme divizní jednotky s velitelstvím zde, které jsou v případě potřeby schopné zasáhnout. A toto vše by mělo působit tak odstrašujícím dojmem, aby nikdy nebylo nutné k těmto prostředkům sáhnout.

Je pátek odpoledne. Takzvaná referenda na dočasně obsazených územích na Ukrajině právě skončila, Vladimir Putin vyhlásil připojení nových částí k Rusku. Na svém Twitteru píšete, že se jedná o další úroveň eskalace války. Jaké konkrétní kroky by podle vás měla teď podniknout Evropská unie? Jak by měla reagovat?

Předně, je nutné to pojmenovat – jedná se o zábor půdy, o krádež území cizího státu. A jsem opravdu ráda, že všechny státy Západu, ale i země jako Turecko a další, tento akt ostře odsoudily a vydaly prohlášení, že neuznají anexi těchto území Ruskem. A této linie se musíme držet. Příští týden nás čeká neformální summit v Praze, kde budeme kromě jiného diskutovat o dalších možných sankcích. Zatím jsme zavedli sedm sankčních „balíčků", jednáme o osmém. Ale nemáme již v rámci Evropské unie mnoho nástrojů, kterých je ještě možné využít. Snažíme se tlačit na sankce v oblasti ropy a zemního plynu, což je silný nástroj, a dále je to zákaz udělování turistických víz ruským občanům. Snažíme se postupovat tak, aby výsledkem byl konec války na Ukrajině. Což na jedné straně znamená podporovat Ukrajinu, aby byla schopná se útokům Ruska bránit, na straně druhé je snaha vyvinout na Rusko

politický tlak na mezinárodní i domácí scéně. A vidíme, že elity z Moskvy či Petrohradu již dopady těchto sankcí opravdu pociťují. Nemohou cestovat, válka je konečně aspoň nějakým způsobem omezuje. Doteď minimálně části z nich byla válka lhostejná, jejich krajané sice zabíjeli a mučili Ukrajince, ale jich se to nijak nedotýkalo a bylo jim to jedno. Pokud ale nemohou cestovat, již se jich to dotýká, a proto v těchto opatřeních musíme pokračovat.

Jak vy osobně hodnotíte možnosti další eskalace konfliktu? Protože v souvislosti s výsledky proběhlých referend, vojenská doktrína Ruské federace hovoří o tom, že Rusko má právo ochránit své území i za použití jaderných zbraní. Jaká jsou vaše očekávání?

My jadernými zbraněmi nedisponujeme, někteří naši spojenci v rámci NATO ano a již se jasně vyjádřili, že pokud Rusko své hrozby promění ve skutečnost a sáhne k použití jaderných zbraní, bude to neakceptovatelné. V roce 1962 během kubánské krize Rusko také hrozilo použitím jaderných zbraní, nakonec je nepoužilo. Každý chápe, že v případě použití jaderných zbraní není nikdo vítězem.

Existuje možnost, že Putin jaderné zbraně použije. Jak by potom NATO zareagovalo?

To je otázka spíše pro státy s jaderným arzenálem a bylo by to jistě na půdě NATO diskutováno. Lze ale usuzovat z toho, co řekly jaderné mocnosti jako USA. Americký ministr zahraničí Antony Blinken i poradce pro národní bezpečnost Jake Sullivan to zřetelně sdělili – pokud Rusko použije jadernou zbraň, cesta zpět nevede.

Co se stane, pokud se Západ přece jen zalekne jaderné hrozby a podporu Ukrajiny vzdá? Co když Putin a jemu podobní zjistí, že tento způsob vydírání funguje?

To je právě důvod, proč bychom to vzdát neměli. Protože pokud takové vydírání funguje, použijí ho zas a znova. Bývalý sovětský ministr zahraničních věcí Andrej Gromyko kdysi popisoval sovětskou taktiku vyjednávání: Nejdříve požadujte něco, co nikdy nebylo vaše. Následně vyhrožujte. A k jednáním si nikdy nezvěte jen jednoho partnera, protože na Západě se vždycky najdou lidé, kteří vám nabídnou něco, co ještě nemáte. Takže nakonec získáte čtvrtinu nebo polovinu něčeho, co jste dosud neměli. A přesně toto je past, do které jsme se v minulosti chytili, a byla to chyba. Jediné, čemu Rusové rozumějí, je síla. Tudíž jedinou odpovědí musí být náš pevný postoj, co se zájmů a podpory Ukrajiny týče. A dávat najevo, že Putin tuto válku nemůže vyhrát, že se jeho výhrůžek nebojíme a že jediným řešením je ukončení konfliktu.

Říká se, že svoboda je něco, čemu rozumíte, když je vám odebrána.

Zničilo by NATO po ruském jaderném útoku na Ukrajinu ruské lodě v Černém moři, jak se o tom mluví?

NATO není ve válce. NATO je obranné uskupení, jehož smyslem je chránit své členy. Co se týká konkrétní reakce, to se musíte zeptat zemí, které vlastní jaderné zbraně. Estonsko není jednou z nich, těžko mohu odpovídat za tyto země.

Váš hlas je také důležitý.

To je pravda, ale tohle musíme případně prodiskutovat. Není na mně, abych těmto zemím radila, co mají nebo nemají dělat. Cílem Ruska je nás terorizovat, zastrašovat demokratické představitele a veřejnost v těchto zemích, aby se pak báli činit rozhodnutí, která by za normálních okolností byla jasnou volbou. Aby je odradili od pomoci Ukrajině či jiných aktivit. Jak řekl Franklin Delano Roosevelt: Jediná věc, které bychom se měli bát, je strach samotný.

Před dvěma týdny prezident Putin ohlásil v Rusku částečnou mobilizaci, ruský ministr obrany Sergej Šojgu následně upřesnil, že by se měla týkat 300 tisíc nových branců, spekuluje se ale až o jednom milionu. Mají pro ně podle vašich informací Rusové dostatek zbraní, oblečení a jídla? A může tahle nová síla změnit něco na ukrajinském bojišti?

Putin samozřejmě hledá nějakou cestu, jak zlepšit svoji pozici na ukrajinské frontě, kde

se pro něj zvlášť po poslední ukrajinské protiofenzivě nevyvíjejí věci příznivě. V estonštině tomu říkáme, že krmí kanony. Své lidi považuje za pokrm pro ukrajinská děla, protože ti, kteří tam aktuálně jdou, nemají dostatečný výcvik, ruská armáda nemá zajištěnou logistiku, jsou tam jen tak vrženi, de facto ponecháni vlastnímu osudu. Na druhou stranu nemůžeme Rusko podceňovat, byla by chyba se domnívat, že je příliš slabé, protože se mu nedaří, jak by si představovalo. Mají miliony mužů, které mohou poslat do války, to je prostě fakt. A to je samozřejmě vážná hrozba. Mobilizace vždy znamená, že válka pokračuje, a to je hrozba nejen pro Ukrajinu, ale i pro okolní země. V současných hovorech o mobilizaci někdy děláme tu chybu, že Putina špatně posuzujeme.

V jakém směru?

Díváme se na to naší západní optikou, naším demokratickým pohledem. Říkáme si, kdybychom dělali taková rozhodnutí, jako činí on, voliči by nám to spočítali. Protože by viděli, jak moc to škodí ekonomice, jak to poškozuje je samotné. Ale on je autokrat, diktátor. Musíme tedy vždy přemýšlet, jak diktátoři fungují. Odpovědí je, že jim jde jen o ně samotné, o udržení se u moci, kalkulují vše jen s ohledem na svůj prospěch, případně se zajímají jen o kumpány ve svém okolí, vedení armády, aby tihle byli spokojení. O své spoluobčany, o to, co se jim děje, se nestarají.

Teď ale vidíme, po opakovaných bojových neúspěších Rusů na Ukrajině, že ani sama ruská armáda není s dosavadním vývojem spokojená?

A také kumpáni a elity v Moskvě a Petrohradě. Válka je omezuje, dopadají na ně sankce. Mohli by se chtít v Rusku obrátit na někoho jiného, ale Putin opozici eliminoval, není to tedy tak snadné.

Jestliže válka bude pokračovat, řekněme, další rok dva - což nelze vyloučit, protože Putin během své dvacetileté vlády nikdy nepřiznal porážku - bude mít Západ dostatek vojenské kapacity Ukrajině stále pomáhat? A nakolik jsme vlastně sami odolní vůči tomu, jaké komplikace mohou dopady války způsobovat nám?

Věřím tomu, že západní společnosti jsou dostatečně odolné, abychom vše, čím si budeme muset projít, zvládli. A nemyslím jen požadavky na další dodávky zbraní, ale i přímo dopady na náš život, na způsob, jakým jsme ho byli zvyklí vést. Přijímáme opatření, jak co nejvíc zajistit energetickou soběstačnost, když Rusko zastavuje dodávky ropy a plynu. Blíží se zima, může to být komplikované, ceny za energie jsou velmi vysoké, inflace strmě roste. Zjistíme, že naše domovy budou o něco chladnější, než byly za minulé zimy. Putin se v nás snaží vyvolat pocit, že jsme slabí, že to nemůžeme zvládnout, že nemůžeme přežít. Chce, abychom se vzdali, ustoupili z podpory Ukrajiny, odvolali sankce uvalené na Rusko. Snaha vyvolat v nás obavy je jeho cesta k tomu, jak by chtěl zvítězit. Tomu nesmíme podlehnout. Takový dárek mu nemůžeme dát. Je nutné stavět na tom, co nás posílí.

Například?

Z historie víme, že různé inovace, které nám pomohly, přišly z vojenského průmyslu. Ten teď hodně pracuje pro Ukrajinu, až válka skončí, můžeme to, co momentálně vyvine pro válku, nějak využít i v civilním životě, aby se zlepšil.

V reakci na mobilizaci mnoho ruských mužů utíká do zahraničí. Vy jste řekla, že by neměli dostávat azyl, že se mají postavit válce doma. Situace v Rusku je komplikovaná pro kohokoli, kdo s Putinem nesouhlasí. Jak se uprchlíci můžou postavit válce, když to v Rusku znamená, že budou uvězněni nebo rovnou posláni na bojiště?

Lidé, o kterých mluvíte, nejsou uprchlíci. Skutečně ne.

Nikdo z nich pro vás není uprchlík?

Uprchlíci jsou ukrajinské ženy a děti, kterým poskytujeme přístřeší. Vím dobře, že Česká republika to také dělá. V současné době ukrajinští váleční uprchlíci tvoří 2,7 procenta naší populace. Muži, kteří prchají z Ruska, protože se obávají, že by dostali mobilizační povolávací rozkaz, nespadají pod definici uprchlíků. To není s Ukrajinci ani náhodou souměřitelné.

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj upozornil na to, že Putin v Rusku hodně mobilizuje etnické skupiny z Krymu, Kavkazu a Sibiře. Může se jich chtít ve válce zbavit, etnicky proměnit svoji zemi. Není důvod pomoci alespoň jim?

Pocity Rusů bych se nezabývala. Opravdu. Zabývala bych se tím, že Ukrajinci jsou zabíjeni, mučeni, jejich ženy jsou znásilňovány. A tím, že je nutné tahle zvěrstva ukončit. Tenhle rozhovor spolu vedeme v Estonsku, ráda bych proto řekla jednu věc. V roce 1922 tvořila ruská populace nezávislého Estonska 3,2 procenta. Po druhé světové válce nás spolkl Sovětský svaz a na konci ruské okupace v roce 1991 u nás už žilo Rusů přes 30 procent. Bylo to proto, že Estonci odsud byli Sověty násilně deportováni a Rusové sem byli dovezeni. Proto tu máme tak početnou ruskou menšinu. Některé země v Evropě říkají, že odcházející z Ruska vítají. Já to nesdílím. Chtějí jít do malých zemí, kde jsou již ruské menšiny, jako je Estonsko nebo Lotyšsko. Jenže jací muži to jsou? Neprotestovali proti válce, před mobilizací jsme viděli i videa, kde napadali a útočili na Ukrajince. A teď se sem nahrnou a pak dalším imperialistickým krokem Ruska pod různými záminkami bude, tak jako to dosud dělali na různých místech jinde, že k nám vtrhnou a budou říkat, že je jdou zachránit, osvobodit a s nimi i tuhle zemi. Takže toto je pro nás existenční hrozba. Putin s podporu Rusů žije své imperialistické sny, snaží se rozšiřovat území Ruska každou možnou cestou. A tihle lidé k tomu budou využiti jako nástroj.

Český prezident Miloš Zeman říká, že odcházející Rusové nepředstavují bezpečnostní hrozbu a že by je Česko mělo přijmout. Má, nebo nemá pravdu?

S ohledem na válku, která probíhá, se opravdu domnívám, že ruský migrační tlak představuje značné bezpečnostní riziko.

Vaše matka i babička byly Sověty deportovány do koncentračního tábora. Jak vaše rodinná historie ovlivňuje váš současný politický postoj?

Každý Estonec má ve své rodině podobný příběh. Je pravda, že moje matka byla šestiměsíční dítě, když byla s mojí babičkou a prababičkou unesena na Sibiř. Trmácely se tam ve vagonech tři týdny. Byla tam taková zima, že jediným způsobem, jak usušit dětské plenky, nehledě na to, že nešly prát, bylo zkoušet je zahřívat lidským tělem. Můj dědeček byl zase poslán do zajateckého tábora. Díky Bohu se po mnoha letech všichni nakonec vrátili živí. Každý ale to štěstí neměl. Sedíme tady spolu v místnosti, kde jsou na zdi portréty mých předchůdců, těch, kteří se na samém začátku zasloužili o svobodu mé země. Když se podíváte na roky jejich úmrtí, tak ta data jsou všechna z doby, kdy začala sovětská okupace. Říká se, že svoboda je něco, čemu rozumíte, když je vám odebrána. Mnoho lidí v Estonsku o ni přišlo, opět jsme si ji vydobyli. A proto je tak důležité, a já se o to snažím, aby náš svět byl založený na pravidlech, která umožňují zemím a lidem v této svobodě pokračovat.

Respekt, 40/2022

Kaja Kallas (45) od ledna 2021 premiérka země, jako první žena v tomto úřadu. Vystudovala práva a poté byla partnerkou ve druhé největší estonské právnické firmě. V letech 2011–2014 byla poslankyní estonského parlamentu. V letech 2014–2018 zasedla v Evropském parlamentu. Její otec byl estonským premiérem v letech 2002-2003.

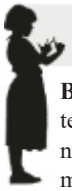

AKTUALITY

Biblické hodiny pořádáme každý čtvrtek od 19 hodin přes internet. V koronavirové karanténě se nám to osvědčilo, mohou se účastnit zájemci i z jiných farností. Máte-li zájem, napište mně na vaclav.vacek@wo.cz.

Oblastní charita pořádá sbírku šatstva
v průjezdu fary na náměstí v Letohradě
v pátek 21. října od 14 do 17 h.
v sobotu 22. října od 9 do 11 hodin.

Přátelství Boha křtem přijali

28. 8. Anna Amálie Faltusová

Lásku, úctu a věrnost si slíbili

20.7. Miroslav Roman a Iveta Nerudová
10.9. Josef Drobný a Tereza Hamplová

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

26.8. Annu Tulejovou 67 let
19.9. Jaroslava Vychytila 84 let

ŘÍJEN VE STREETU
Taušlova 714, Letohrad
Tel. č.: 731 420 344
Facebook: NZDM Street-Letohrad
Instagram: nzdm_street

po 3. - pá 7.10. **KULEČNÍKOVÝ TURNAJ**
Už jsi někdy hrál/a kulečník? Jestli ano, přijď si změřit své síly s ostatními! Jestli ne, doraž taky a můžeš si ho konečně vyzkoušet.

po 10. - pá 14.10. **PARTIČKA**
Jedno slovo, párty, 3 2 1, a mnoho dalších her, které si zahrajeme… to je Partička!

po 17. - pá 21.10. **PODZIMNÍ VÝZDOBA**
Máš tvořivého ducha? Přijď nám tento týden pomoct s podzimní výzdobou klubu. Své výtvory si můžeš i odnést a udělat si doma podzimní atmosféru.

po 24.10. **HRNÍČKOVÁ BUCHTA**
Dáme si něco rychlého a sladkého?

pá 28. 10. **ZAVŘENO** - státní svátek

Téma měsíce: ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
Jak se starat o naši přírodu? Co můžeme udělat pro to, aby naše lesy, louky, parky vypadaly pořád hezky? Co je to vlastně ta ekologie? Jak bychom se měli chovat v přírodě? O tom si budeme povídat celý říjen.

Poděkování

Děkujeme za Svatováclavskou slavnost. Počasí nás sice potrápilo, ale přívětivou atmosféru slavnosti to nemohlo pokazit. Na farní zahradu našla cestu velká řada návštěvníků. Děkujeme všem, kdo se podíleli na skvělé organizaci celé slavnosti. A už teď se těšíme na příště. /M

Blahopřání

Milý pane Stanislave Adamče, blahopřejeme Vám k osmdesátinám. Děkujeme Vám za Vaše přátelství, za vše, čím jste obohatil náš život. Svými knihami jste nám vrátil paměť, ukradenou minulým režimem. Už nás nešikanuje cenzura ponižující naši důstojnost. Už nemusíme skrývat, čeho naši předkové dosáhali.
Za Vašimi knihami je obrovská práce. Děkujeme Vaší paní a Vaší rodině, že Vám dovolila věnovat tolik času na Vaše mravenčí zkoumání historie mnoha rodů v řadě obcí.
Patříte mezi naše významné občany. Vážíme si Vás a přejeme Vám dobré zdraví a vše nejlepší.

letohradská farnost

NENALEZENÉ SVĚDECTVÍ PŘEDKŮ

V dubnu 2021 vandalové poničili kapličku a přístřešek nad pramenem v Hůře mezi Kunčicemi a Petrovicemi. Obec Petrovice hned po události vyhlásila veřejnou sbírku na opravu místa a vybralo se kolem 40.000 Kč. V současné době už je prostranství v Hůře opraveno, a to díky brigádnické pomoci občanů z okolních obcí a také zásluhou Lesů ČR. Kromě oprav poškozených objektů a přístupové cesty sem byly pořízeny nové lavičky a nové obrázky křížové cesty.
Vandalové rozbili také jeden z obrazů, tím se v jeho rámu objevil poklad - starodávný odkaz našich předků. Originál asi třiceticentimetrového nápisu je uložen na Obecním úřadě v Petrovicích. Kopie ale visí zarámovaná přímo na kapličce, takže na každého návštěvníka může dýchnout atmosféra nelehkých časů roku 1939. Text nalezeného odkazu zní: „Zhotoveno za pohnutých dob L.P. 12.5.1939, kdy český národ ujařmen cizáckou botou. Zařvi na lid, Lve český, by nemyslil německy!
Macháček, Truhlářství Čermná, Josef Suchomel, Verměřovice, Alois Kubelka, Jamné, Ladislav Svoboda, Kunčice.“
Udělejte si do Hůry výlet, uvidíte sami.

/M

Muži a příroda

Všimli jste si někdy, že k většině podstatných mužských setkání s Bohem v Bibli došlo venku v přírodě? Abraham byl na cestě, Mojžíš u hořícího keře, David pásl stádo ovcí, Jan Křtitel u řeky, Ježíš čtyřicet dní na poušti. Amos pěstoval sykomory, Pavel cestoval do Damašku. Vypadá to, že k těmto setkáním nikdy nedochází v chrámech, svatyních, školách ani synagogách. Příroda je jediná věc, kterou muži respektují sami od sebe; vědí, že je větší a mocnější než oni. V přírodním světě je pro muže snazší, aby se otevřeli, plakali, vzdali se, odpustili, objevili sebe sama a poznali extatickou radost. Svou pravou modlitbu provádí spousta mužů právě venku v přírodě.

Richard Rohr

ANEŽČINY DOBROTY

„Knihovnice? Omluvuju se za tu urážku ze včera, já to tak nemyslel,“ zastavil mě na cestě do desátý třídy sedmák Patrik. Usmíval se, ale rozpačitě, a taky se mu v jeho obrovskejch hnědejch očích trošku rozpršelo.
Ty jo, včera jsme se potkali, to si pamatuju, ale že bych si po našem setkání cítila nějak zraněna, to fakt nevím. Vlastně si ani nevybavuju, o čem jsme si povídali.
„No, jak jsem ti řek, že už jsem tě konečně taky přerost, a že bys teda mohla bejt naše spolužačka,“ ztišil Patrik provinile hlas.

„Jejku, Páťo, to já přece vůbec neberu jako urážku, vždyť to byl vtip, ne? Přece se nebudu urážet kvůli vtipu!“
Kdybyste viděli, jak se mu ulevilo. Déšť ustal a kaluže v tu ránu vyschly. Ach jo, co se mu v tý jeho makovičce asi rozběhlo za představu, že na to od včerejška musel myslet a hned, jak mě zahlídl, se běžel omluvit. Pidi nebo pseudo problémy prostě naše mozky někdy dokážou tak zveličit. Jak já to znám…
Do našeho rozhovoru se zničehonic připojil Tom. Do tý doby se opíral o skříň a v džísce a koženým opasku se zdánlivě toulal někde na tý svý prérii, kterou opouští jen velmi nerad a obvykle i zlostně.„Já se teda urážim dost často,“ přiznal zkroušeně.
A tak jsme si v záchvatu sebereflexe začali povídat, jak kdo je na tom s urážením. A shodli jsme se, že máme všichni na čem pracovat.
Přes prázdniny opravdu vyrostli...

/AN

TĚŽKÉ ČASY

Půlka září, ještě by děti měly běhat do školy naboso a v tričku, jablka na stromech by měla dostávat tu správnou barvu dočervena, kytky vydat svou poslední krásu, v lese bychom měli sbírat jeden hříbek za druhým a obdivovat pohádkovou muchomůrku, a ono leje, les je plný hlubokých kaluží, bodejť ne, když i tady lze užívat těžkou techniku, teploměr padá čím dál blíž k nule a děti musí do nepromokavých bund. Všechno je jinak. A když doma člověk cvakne ovladačem televize nebo rádia, přibyde těch nepříjemností, chmurných zpráv, strašení, co vyvolává nejistotu a zlobu nejen na sociálních sítích, dokonce i na náměstích, nestravitelné množství.

Prostě, těžké časy. Opravdu jsou to tak neúnosně a nečekaně těžké časy, jaké nikdy nebyly?

To sousloví „těžké časy“ jsem možná prvně zaslechla tehdy, když jsme jezdívali do tátova rodiště. Cestou k Malým Svatoňovicím nás při čekání na další vlak tatínek vodíval ve Václavicích k mohyle připomínající válku v roce 1866. Patřila padlým z obou válčících stran, Prusům i Rakušanům. Moje prababička, a od ní táta tu vzpomínku měl, pamatova-

la jako válečné pole celý tenhle kousek světa. Sahal od hranic až k Hradci Králové. Venkovani i obyvatelé tehdejších městeček zažívali těžké časy během bojů, a rodiny, jejichž tátové a synové se nevrátili, ještě těžší.

Jiné těžké časy popisovala moje kyšperská babička. Zůstala tady v Kyšperku v r. 1914 s třemi dětmi ve věku pět, tři a jeden rok sama. Její muž, strojvedoucí, byl i s lokomotivou poslán na frontu, později do Haliče. Babička popisovala velice sugestivně hlad, který zažívali, zoufalou snahu posbírat v přírodě vše, čím by mohla dětem pomoci, i to, jak postupně svůj poklad - pár šperků z českých granátů, dědictví po její mamince - měnila za mouku a chleba.

Přídělový systém, který byl v mém dětství zaveden, nesnesl v její paměti s 1. světovou válkou srovnání a zprvu se jí jako těžké časy možná ani nejevil. Při každém stýskání znovu a znovu vzpomínala na své válečné těžké časy z let 1914 - 1918.

A moje dětské těžké časy? Maminka s babičkou by to popsaly mnohem lépe. To ony sháněly, vymýšlely, vařily, přešívaly. Vím, že na všechno, nač si vzpomenete, od rohlíku přes mouku, maso a chleba, k nitím, látkám, botám, přes uhlí a tabák byly od podzimu 1939 zavedeny potravinové lístky, šatenky, tabačenky a předepsaný příděl topiva.

Jak postupovala válka, příděly všeho se neustále ztenčovaly. Kdepak máslo, kdepak jogurty, kdepak smetana, kdepak šunka! Lahůdkou byl tenký krajíček chleba namazaný tzv. umělým medem. I ten čtvrtlitr mléka na konci války vypadal jak domodra obarvená voda. Bylo to ovšem mléko zaručeně netučné.

Kdo měl kousek něčeho, z čeho mohla být zahrádka a na ní pár řádek mrkve nebo brambor, tomu bylo hej. A kdo měl na dvorku slepice nebo dokonce králíkárnu, mohl mluvit o štěstí. Venkov se na sebemenším kousku půdy plahočil, aby mohl alespoň maloučko vypomoci příbuzným ve větších městech. Ale i z Prahy znám příběhy králíků z pavlačových domů na Žižkově, nebo hus tajně vykrmovaných na záchodě ve třetím patře činžáku.

Příděl topiva sotva stačil na vytápění všech místností v bytě nebo domě. Celou válku a ještě dlouho po ní, protože přídělový systém šlapal až do padesátých let, jsme topili jen v kuchyni. To byl střed našeho rodinného života. Tam se vařilo, jedlo, žehlilo, šilo, tam přišly sousedky na kus řeči, do toho jsme my dvě zpracovávaly své úkoly.

Při chladnějším počasí se babičce, která měla svou vlastní místnost, nesla do postele ohřívací láhev. V mrazech kolem páté odpolední babička pronesla památnou větu: mohlo by se u mě trochu zabzdít? Zatopit a vhodit pár kousků uhlí, aby kamna hřála o něco déle.

Vlastně jenom na Vánoce, když přijížděli matčini bratři, naši strýčkové, se topilo v obou našich obytných místnostech i u babičky.

Vzpomínám, jak jsme večer před spaním soutěžily, které z nás stoupá ze zachumlání pod peřinou silnější a viditelnější sloupek páry. Tohle šetrné zacházení s teplem nám nadlouho zůstalo.

Na uhelné prázdniny vzpomínám, na mrazivé, nevytopené vlaky. Na tlusté punčocháče z páraných vln z dávno opotřebených svetrů (vlna jako příze byla také nedostatkové zboží), které na úžasném pletacím stroji vyráběla paní Straková.

Že to byly těžké časy, v nichž kromě nedostatku hrála hlavní roli nejistota - jak dlouho to potrvá, co neuvěřitelného zas bude, kdo z našeho okolí zmizí, jak jsou na tom příbuzní, dočkáme se konce - je těžké popsat a ještě těžší uvěřit.

Poválečné nadšení ze svobody přebilo chudobu a nedostatek všeho možného. Než ale zcela vyprchalo, už tu byla další éra nejistot, protože hlasité výkřiky o svobodě, rovnosti a zářných zítřcích byly provázeny akty nespravedlnosti, nenávisti, nepřátelství. Právě na malém městě velmi viditelně.

Proč na to všechno vzpomínám? Nepamatuji se totiž, že by někdo trpně stál a čekal, že odněkud přiletí pomoc. Lidé vždycky hledali způsob, jak vyjít s málem, jak si poradit, jak si vzájemně vypomoci, jak umět najít radost i v tom, co je k dispozici.

Zas jsme v éře velkých nejistot. Je tu křikloun, který lže a mate vlastní národ a dopouští se bezpráví na území, jež si chce přivlastnit. A má v ruce zbraň, kterou může držet v šachu celou Evropu, může její jednotu touto zbraní - plynem - rozkotat. Snaží se o to velice a jeho příznivci mu vydatně pomáhají. (Vždyť to znáte už ze školy, jak se může rozpadnout dobrá parta jen proto, že začnete pomlouvat nebo vymýšlet si nesmysly jeden o druhém.)

Těch nesmyslů už bylo, vzpomínáte? Vždycky se v nějaké vrstvě národa ujaly: nápor uprchlíků z Asie a Afriky a strach z nich; nebezpečné vakcíny a strach z nich; západní státy, co chtějí napadnout Rusko. Přepisování ruské historie. Přepisování faktů o 2. světové válce a další a další.

A opravdu jsou mezi námi tací, kteří by se chtěli s tímhle křiklounem domlouvat. Být s ním zadobře by podle nich vyřešilo všechny současné problémy.

Je to tak jak kdesi napsal herec Alda. Znáte ho jako toho vtipkujícího lékaře ze seriálu MASH, foneticky přepsáno „Hóky“ mu tam říkají: Nemáme rádi nejistotu - proto nás to táhne k poslednímu pohodlnému řešení, které se nabízí - i kdyby bylo postavené na hlavu sebevíc.

Jenomže my jsme Češi paličatí - to zase tvrdil Jan Neruda, už jsme přežili ledacos, to vědí naše praprababičky a celé dlouhé generace před námi a my nebudeme jiní. Těch pár jedinců, co si ze strašení udělalo živnost, nás nezmate. No tak zase budeme topit jen v jedné místnosti, natáhneme tlusté ponožky a svetr, ale k tomu Zlobrovi s prosíkem nepolezeme, protože to je právě to řešení na hlavu postavené.

Moc bych tomu chtěla věřit. *EN*

JELENA OSIPOVÁ - ŽENA ROKU

Tato stará paní protestuje v Petrohradě proti Putinově válce, i když to vypadá beznadějně. V mrazu i dešti, ve dne i v noci, lidé na ni plivali, policisté ji zatýkali. Ona však vytrvala, nevzdala se a chodila protestovat znovu a znovu s protiválečným transparentem: „Vojáku, odhoď zbraň - a budeš skutečný hrdina!“

Jako dítě přežila blokádu Leningradu za II. světové války a tak požívá v Rusku velké úcty. To však milici nebrání ji v poslední době často zatýkat. Transparenty si maluje sama.

Naplňuje biblický pokyn: „Nepřidáš se k většině, páchá-li zlo.“ (Ex 23,2)

Většina se může mýlit. A děje se tak často.

Brambory

Ubohé ruce od krve a hlíny,
černé a rudé západu stíny
se dívají, jak ve hrudách se hrabete,
lovíte lebky do země zakleté,
výčitek olovnice ze hlubiny,
k osudu hříčkám kotníky a kosti,
kuželky smrtelných úzkostí…

Suzanne Renaud

Jednou se jistému muži sta–lo, že zabloudil v poušti. Když pak svým přátelům ten hrůzný zážitek vyprávěl, popisoval, jak nakonec z čirého zoufalství poklekl, a prosil Boha o pomoc.

„No! A vyslyšel Bůh tvou modlitbu?“ ptali se ho nedočkavě.

„Nevyslyšel. Předběhl ho cestovatel, který se zničehonic objevil a ukázal mi cestu.“

Antony de Mello

Se lží se dostaneš na světa kraj, ale nikdy zpátky. *polské přísloví*

Nelze tvrdit nepravdu, aby hned vzápětí nebylo nutno vymýšlet nepravdu následující.

Lessing

PŘITAHOVALA MĚ TAJEMNÁ MINULOST ORLICKÉHO DVORA

18. října se dožívá 80 let Stanislav Adamec z Letohradu-Orlice. Regionální amatérský historik, člověk širokého rozhledu a hlubokého vztahu k místu, kde se narodil. Tisíce hodin mravenčí práce doma i v archivech zúročil v osmnácti knihách, mapujících historii Letohradu/Kyšperka a okolních obcí. V září 2014 jsem s taťkou dělala pro Heraldické listy rozhovor u příležitosti převzetí Regionální ceny E .E. Kische, kterou mu udělil Klub autorů literatury faktu. Tento rozhovor jsme teď tak trochu zrecyklovali a doplnili.

Jak vzpomínáš na své dětství?

Vyrůstal jsem s dvěma sestrami v harmonickém prostředí živnostensko-zemědělské rodiny. Otec byl bednář, a zároveň také hlavní tahoun domácích zemědělských prací. Měli jsme kus pole a krávu. Patřili jsme ve vesnici k těm chudším. Nádražáci a zaměstnanci ve fabrice na tom byli lépe. Táta neměl jisté výsledky své práce - lidé někdy chodili, jindy nechodili, a někdy ani nezaplatili. Po Únoru 1948 na něj komunisti tlačili, aby se dal do Komunálu. Sebrali mu strojní vybavení, měl zakázané příděly dřeva, zvýšené dodávky zemědělských produktů. Hlad jsme neměli, ale vybírat jsme si také nemohli. Jako dítě jsem nepoznal jinou snídani než bílou kávu s nadrobeným chlebem. Museli jsme také samozřejmě - jako všechny děti z vesnice - pomáhat na poli i doma. To bylo prvořadé. Pak teprve jsme mohli vyrazit za klukovským dobrodružstvím ven. Mé dětství bylo spokojené.

Děda často nadával na komunisty, protože mu sebrali živnost. Co si myslíš o komunismu?

Je to ideologie, která vyhlašuje pěkné začátky, ale má špatné konce. Přinesla jen neštěstí.

Co si pamatuješ z války?

Kolem nás jezdily po trati transporty zajatců ze zajateckého tábora, který byl i v Králíkách na Hoře Matky Boží. Lidé jim mávali. 9. května 1945 jsme se s dalšími lidmi dívali na postup Rudé armády po orlické horní cestě. Pamatuju, že maminka mě držela v náručí. Za války přechovával vedle soused anglické zajatce, řada místních lidí byla zapojena do partyzánské činnosti. Nějaký čas jsem byl u tety v Kolonii, protože sestra měla černý kašel. U tety byli ubytovaní dva ruští důstojníci. Vzpomínám, jak mě chovali, a teta říkala, že se jim vůbec nechtělo zpátky do Ruska. V rodině jsme si o všem vyprávěli. I ve škole se o válce hodně mluvilo, točily se filmy. Minimálně deset let po válce to bylo stále aktuální téma. Hráli jsme si samozřejmě na vojáky. Táta nám vyráběl flinty ze dřeva, protože měl doma strojní zařízení, takže se k nám stahovali kluci z širokého okolí.

Přibliž čtenářům Okénka, co jsi dělal před důchodem?

Ve škole jsem žádná hvězda na učení nebyl, ani jsem neměl představu o tom, co chci dělat. Táta říkal: „Koukej, fabriku máš za plotem, běž na textilku.“ Tak jsem šel na textilní školu do Ústí nad Orlicí, ale v té Hedvě za plotem jsem pak nikdy nedělal. Pracoval jsem nejdřív v Orbanu Žamberk, pak v Ústavu pro zpracování chemických vláken v České Třebové a nakonec ve Výzkumném ústavu bavlnářském v Ústí nad Orlicí.

Kdy ses začal zajímat o historii?

Dějepis mě zajímal už ve škole. Když jsem se oženil, založil rodinu a postavil dům, měl

jsem víc času a v 70. letech jsem se k této zálibě vrátil. Začala mě zajímat i genealogie. Tenkrát jsem se seznámil s lidmi, kteří se o místní historii zajímali, a četl jsem obecní a školní kroniky, které byly v dosahu. Jinak se vždycky tradovalo, že sklony k historii mám po svém kmotru Josefu Filipovi, maminčině bratrovi, který dělal v Mistrovicích vesnického kronikáře.

Jaký byl hlavní impuls k tomuto zájmu?

Přitahoval mě orlický dvůr a jeho tajemná minulost. Říkalo se, že tam byl zámek. Orlice byla samostatná obec, o které ale nebyl žádný publikovaný materiál. Jediný Augustin Sedláček měl v knize Hrady a zámky samostatnou stať o Orlici, což byl pro mě velký objev a nutilo mě to pátrat dál. Mrzelo mě taky, že pro vesnice tehdy nebylo nic zpracováno, přestože materiálů bylo v kronikách dost.

Když jsem později začal studovat archivní materiály, figurovala v nich jména lidí. Nikdo ale ty lidi nedokázal nikam zařadit, byla to jen jména. To mě taky přitahovalo. Snažil jsem se imaginárním jménům přiřadit nějakou rodinnou souvislost. Je to těžká práce. Psát to rukou na kus papíru je nemyslitelné. Dalo se to zpracovávat jen díky počítačům, protože to je dlouhodobý proces a neustálé přepisování, doplňování a kontrola.

První vydanou knihou „Historie statku orlického a vsí Orlice a Kunčice“ sis tedy splnil svůj klukovský badatelský sen?

Ano, v roce 1996 vyšla nákladem orlických hasičů tato první kniha. Pak v roce 1999 na to navazovaly „Sakrální stavby obcí letohradské farnosti“. V roce 2000 vyšly dvě knihy o historii obcí Orlice a Kunčice a jejich obyvatel. Tyto knihy se setkaly s velkou odezvou, protože se z nich dají vystopovat předkové jednotlivých rodů až 300 let zpátky.

Jak tě napadla ta cesta mapování historie místních obcí a genealogie jejich obyvatel? Byl to záměr nebo postupný vývoj na základě toho, k čemu ses dostal v archivech?

Vše vyplynulo postupně z toho, že jsem tyto informace sháněl, a poznával dostupné prameny. Začalo se mně to shromažďovat v šupleti, a postupně jsem to začal dávat na papír. Nejdřív jsem dělal svůj rod a rodokmen. To je pro každého dobrodružství - dozvědět se, s kým všude je člověk příbuzný. Teď už je řada matrik na internetu, ale dřív si člověk musel vzít den dovolené, jet do archivu, a tam zjistit třeba jen desetinu z toho, co chtěl. Při bádání v archivech a při sběru materiálu jsem spolupracoval nejdřív s Vladimírem Moravcem a pak Kamilem Moravcem.

Postupně se o těchto knihách dozvídali lidé z okolních vesnic a přišli za tebou s prosbou o zpracování podobné knihy pro jejich obec. Jaká je vůbec metodika sestavování historie neznámé obce s neznámými obyvateli?

Je to složitější, ale už na to mám mustr. Začínám pozemkovými knihami, kde se k určitému gruntu najde posloupnost hospodářů. V té době ale nevíš, která chalupa je jaká, proto se pozemkové knihy musí dotáhnout co možná nejblíž naší době – ideálně do 2. pol. 19 stol. To už totiž existuje číslování a dá se zpětně určit, že určité stavení třeba z roku 1650 je to a to číslo popisné. Je třeba si také ujasnit číslování: první bylo od roku 1770 a druhé - současné - od roku 1805. U rozsáhlejších vesnic to je na zbláznění. Ideální je vesnice kolem 100 čísel, ale třeba Lukavice měla přes 300 čísel, a Kunvald dokonce 500 čísel! Některé údaje se musí odhadnout, některé se musí brát orientačně, ne jako dogma. Člověk se nevyhne chybám. Zpracovat posledních sto let je z důvodů zákonné ochrany osobních dat problém. Musím vždy spolupracovat s místními pamětníky, protože já situaci v jejich obci neznám.

V tvých knihách je vždy za obecnou faktografií také výpověď o konkrétních lidech. Ať píšeš třeba o Marii Lichtnerové, „dceři majitele orlického dvora a velké dobroditelce chudého lidu“ nebo o hrobaři Josefu Bubeníkovi, „který prošel 1. světovou válkou se všemi hrůzami, ale sám nikdy nikoho nezabil, protože vždy prý mířil vedle,“ pokaždé je z textu patrný zájem o člověka a jeho osud. Mohl bys uvést příklad lidí, kteří tě zaujali?

Hodně mě ovlivnil JUDr. Alois Ruprecht, který byl v 50. letech odsouzen komunistickou mocí, protože odmítl soudit vykonstruované procesy. Chodil jsem k nim už jako kluk, protože jsem kamarádil s jeho synem. Když JUDr. Ruprechta po šesti letech práce na uranu v roce 1960 pustili, zajišťoval ve volných chvílích provoz kunčické hospody, kde s rodinou žil. Často přitom vyprávěl své zážitky z vězení. Celá hospoda napjatě poslouchala jeho vyprávění o lidech, se kterými se tam setkal.

Když jsem zpracovával knihu o Kunvaldu, zapůsobily na mě také osudy tamních sedláků, tvrdě stíhaných v době komunistické kolektivizace padesátých let.

O historii bychom našli mnoho citátů. Nejen ten od Cicera, který praví, že histo-

rie je učitelkou života. Myslíš, že lidé se dají historií poučit?
Lidé jsou nepoučitelní. Je fakt, že mnoho věcí z historie se dá aplikovat na současnou dobu. Ale tyto zkušenosti vždy převálcuje nová generace, která nemá vlastní zážitek s podobnou situací, a myslí si, že to udělá jinak a lépe.

V roce 2014, kdy jsme tento rozhovor dělali, jsi dal za příklad nepoučitelnosti lidí, jak Rusko napadlo Krym, a přirovnal jsi to k obsazení našeho pohraničí Němci v roce 1938. Současná válka na Ukrajině tvá slova smutně potvrzuje. Co bys řekl k tomu konfliktu dnes, 12. září 2022, kdy rozhovor autorizujeme, a jaká tam vidíš východiska?
Je to těžké vystřízlivění, ale konečně se západní svět poučil! Už si nehraje každý na svém písečku, ale trvá společný závazek zásobovat Ukrajinu zbraněmi, dodržovat sankce proti Rusku a nevystoupit z tohoto solidárního jednání. Konečně se něco malinko změnilo oproti minulosti, kdy leckdo z nich šel Putinovi na ruku. Východiska moc nevidím. Rusko je jaderná velmoc, silně nacionalistická, a ta nedovolí nějaké pokoření prohrou. Jako řešení se nabízí buď změna režimu v Rusku, nebo že Rusko přistoupí na jasně definovaná jednání s tím, že Ukrajina se bude muset také něčeho vzdát.

A jaký vývoj vidíš v naší zemi? Na jedné straně vláda proevropských demokratů, na druhé straně sílící extrémistické strany, které se vezou na vlně nespokojenosti občanů, a které na Václavské náměstí dokážou přivést mnoho tisíc lidí, skandujících hesla na podporu ruské agrese?
Chtěl bych se mýlit, ale budoucnost tady nevidím moc optimisticky. Zdá se mi, že čím lépe se lidé mají, tím hůř se k sobě chovají. Ale ono to pohodlné živobytí bude pomalu končit. O to více se lidé v budoucnu mohou vzájemně obviňovat a bojovat mezi sebou. Nelíbí se mi práce médií - dobrá zpráva není zpráva, hledají se pouze konflikty a katastrofy. Řekl bych, že řada redaktorů píše na objednávku a pouze pro peníze. Televizní vysílání velmi zhrublo oproti minulému režimu. To vše přihrává voliče do extrémistických stran. Za SPD dnes kandidují lékaři, vysokoškolští profesoři a zástupci špičkové inteligence. To je nebezpečné, protože pokud je budou lidé volit, může se to tady velice rychle posunout špatným směrem.

Chtěl bys být teď mladý?
Ani ne.

Na jakou dobu vzpomínáš nejraději?
Radostný byl rok 1968, tedy až do procitnutí 21. srpna. Radostná byla revoluce v listopadu 1989 a celý další rok 1990. Pravda je, že příležitostí se tehdy chopila i řada lidí, kteří je zneužili pro svůj prospěch. Ale to jsou porodní bolesti, kterými jsme asi museli projít. Myslím, že jsme na dobré cestě a zkazit si ji můžeme jedině my sami.

Jaké máš další plány v historickém bádání?
Je mi osmdesát, tak sám o sobě nic neplánuju. Mám několik rozpracovaných věcí, ve kterých by se dalo pokračovat, takže nudit se nebudu ani nadále.

Jakou roli v tvém životě hraje víra?
Byl jsem vychovávaný - jako kluci z celé vesnice - v katolické víře. Ještě v první třídě (1948) nad námi ve škole visel kříž spolu s obrazy Stalina a Beneše. Tak zmatená doba to byla. Součástí života byly pravidelné návštěvy pobožností, na to dbala hlavně maminka, na kterou dodnes rád vzpomínám. Řekl bych, že matky mají v tomto ohledu zásadní roli. Dodnes si to dědictví víry nesu, a mohu zodpovědně říct, že mě dosud nezklamalo.

Děkujeme za rozhovor a přejeme hodně zdraví a tvořivosti do dalších let.

Vydané publikace Stanislava Adamce:
1996, Historie statku orlického a vsí Orlice a Kunčice
1999, Sakrální stavby a motivy v obcích farnosti Letohrad
2000, Orlické usedlosti a jejich obyvatelé v průběhu čtyř století Kunčické usedlosti a jejich obyvatelé v průběhu čtyř století
2001, Židé v Kyšperku 1700-1945
2002, Naše Kampelička
2003, Město Kyšperk a jeho obyvatelé v 17.-20. stol.
2004, Petrovice 1304-2004
2006, Majitelé panství Kyšperk a statku Orlice
2006, Písečná, ves pod hradem Žampachem
2008, Kyšperk/Letohrad 1308-2008
2010, Lukavice, historie obce a osídlení
2013, Rotnek/Červená, 500 let zpráv o obci
2014, Šedivec, ves na rozvodí Tiché a Divoké Orlice
2016, Město Kyšperk/Letohrad v dobách válečných
2018, Řemesla a živnosti v Kyšperku do roku 1950
2021, Kunvald, historie obce a osídlení
2022, Sobkovice, historie obce a osídlení

/M

Sedím sám a dívám se na hory

Již omrzele odlétají ptáci
i unavený oblak v dál se ztrácí –
jen my zůstanem,
Čing-ťingu, má horo!

Viď – tak brzy
nás neomrzí
dívat se na sebe:

tebe na mne
a mne na tebe.

Li po, Zpěvy staré Číny,
přeložil Bohumil Mathesius

Miloš Zeman v rozhovoru na CNN Prima NEWS opět s gustem kritizoval Senát. Jeho výroky o „škodlivé instituci" představují vážný problém. Miloš Zeman jako prezident přísahal na ústavu, nemůže tedy systematicky útočit na jednu z ústavních institucí, kterou by měl naopak ctít a hájit. Miloš Zeman stále nemůže překousnout návrh zahraničního výboru Senátu na aktivaci paragrafu 66, který byl reakcí na jeho zbabělé, matoucí a neschopné počínání v době po teroristickém útoku ve Vrběticích. Rolí Senátu je však mimo jiné kontrolovat prezidenta republiky. Dnes jsem dvojnásob rád, že jsem tehdy návrh na aktivaci paragrafu 66 předložil, a plně si za ním stojím. Ostatně o významu Miloše Zemana v prezidentské funkci brzy rozhodne historie. A ta bude ke všem jeho činům, včetně jeho žlučovitých ataků na ústavní instituce republiky, nesmírně přísná.

Pavel Fischer

Poruším zákon tolikrát, kolikrát to bude politicky prospěšné.

JUDr. Alexej Čepička,
komunistický ministr spravedlnosti

PROČ NEVĚŘÍME OBĚTEM

Znásilnil přes tři sta žen, včetně olympijských medailistek

Byl to obrázek, který se vpálil do kolektivního vědomí jedné generace a dodnes patří mezi jedny z nejsenzačnějších finišů sportovní historie. Olympijské finále, rok 1996. Po dekády dominující Rusky se do poslední chvíle přetahují s Američankami o zlatou medaili. Rozhodnout může posledním přeskokem Kerri Strugová. Při předchozím pokusu si ale těžce poranila kotník. Přesto se staví na start a rozebíhá se. Po dopadu dělá předpisovou pózu – a získává americkému týmu historicky první zlatou medaili v dějinách! V další vteřině se však hroutí v bolestech na žíněnku. Z ní ji odnáší lékař týmu Larry Nassar. „Mám tě, mám tě," zní z televizního záznamu jeho starostlivý hlas.

Larry Nassar je hrdina, lékař, který se stará o ty nejlepší gymnastky, přesto si ve svém nabitém kalendáři najde čas i na mladé talenty. Napravuje nejen zraněné kotníky, ale také chronické bolesti zad nebo zápěstí, což jsou nevyhnutelné důsledky gymnastického drilu a jeden z nejčastějších důvodů, proč gymnastky musí skončit kariéru. Přednáší na konferencích a jeho kniha o posilování pro gymnastiku je oborovou biblí, podle níž se řídí v tělocvičnách po celé zemi.

Konec formuláře

O rok později se jedna z jeho pacientek svěří Kathie Klagesové, hlavní gymnastické trenérce Michiganské státní univerzity, že s Nassarovými procedurami něco není v pořádku. „Larry mi strká prsty mezi nohy stejně jako můj přítel." Kathy se před ní nejprve pohrdlivě zeptá celého týmu, jestli někomu Nassar někdy ubližoval. Když slova mladé sportovkyně podpoří i další dívka, vezme si Klagesová stěžovatelku stranou a řekne jí: „Mohla bych to oznámit, ale bude to mít vážné důsledky nejen pro něj, ale i pro tebe." Trenérka Kathie Klagesová nedala vědět rodičům dívky, nikomu na univerzitě ani policii. Zato zavolala Nassarovi a vše mu řekla. Protože k němu dívka dále docházela, Nassar ji s tím na dalším sezení konfrontoval. A s jejím zneužíváním nepřestal. Měl volnou ruku; jeho oběť se utvrdila v tom, že jí nebude nikdo věřit. A jako každému predátorovi i Nassarovi v momentě, kdy se cítil nepostižitelný, narostla křídla.

Stejně jako tato trenérka se v průběhu let zachovalo minimálně šestnáct dalších lidí, kteří se od Nassarových obětí dozvěděli, čeho se dopouští. Jsou mezi nimi další trenéři a trenérky gymnastek, které obtěžoval, představitelé Michiganské státní univerzity, kde byl Larry Nassar zaměstnán, funkcionáři Olympijského výboru Spojených států amerických i Americké gymnastické asociace, dokonce i policisté.

Nikdo z nich ani nezvážil možnost, že si oběti nevymýšlí a mluví pravdu. Loajalita k Nassarovi a přesvědčení, že člověk jako on ne-

může být sexuální predátor, byly mnohem silnější.

Situace zašla tak daleko, že několik gymnastek bylo dokonce přinuceno se Nassarovi osobně omluvit. Jedna u soudu vzpomínala, jak Nassar pokýval hlavou a řekl: „Ale, kdyby se ti opravdu dělo něco takového, určitě udělej správnou věc a někomu to řekni." Otec dívky a dlouholetý Nassarův přítel, který ji k omluvě donutil, spáchal po provalení skandálu sebevraždu.

Do ordinace Larryho Nassara proudily další a další děti a mladé ženy. A to až do roku 2016, kdy byl poprvé oficiálně obviněn a vzápětí přišel o svou lékařskou licenci. Za svou třicetiletou kariéru Larry Nassar znásilnil minimálně tři sta mladých žen, včetně zlatých olympijských medailistek. Velkou část z nich ještě jako nezletilé, velmi často přímo před zraky rodičů.

Vždyť tam seděla a dívala se

Jak je to možné? Larry Nassar byl specialista na úrazy a chronické stavy způsobené gymnastikou. Pacientky masíroval, uvolňoval jim zatuhlé svaly, polohoval je. Modus operandi byl relativně prostý. Zatímco stál u lůžka mezi rodičem a dítětem a pravou rukou prováděl legitimní pohyby, levou rukou jej pod ručníkem penetroval prsty. Když dítě otočil na bok zády k rodičům a pracoval na zádech, druhou rukou je osahával na prsou. Přitom si s rodiči povídal: o domácích úkolech, životě, volném čase.

Zneužívání dětí před rodiči a zpravidla hned při první návštěvě bylo samozřejmě cílené. Dítěti mělo ukázat, že to, co dělá, je normální a běžné, když to tak samozřejmě dělá před jeho rodiči. Nassar si tím zajistil, že v budoucnu, až bude mít u rodičů důvěru a oni nebudou mít čas u sezení být, dítěti nebude připadat na jeho činnosti nic divného a on bude mít volné pole působnosti. A z dvouminutové procedury může být najednou minut pětačtyřicet.

Nikoho by nenapadlo, že sexuální predátor bude dítě zneužívat před zraky dalších lidí. Ve skutečnosti se to děje velmi často. Sexuální násilníci jsou skvělí manipulátoři a cíleně vytvářejí situace, které vypadají naprosto normálně. Tak normálně, že je nemožné, aby při nich docházelo ke zneužívání. I kdyby si někdo všiml něčeho zvláštního, jeho první reakce pak bude „to není možné".

Zároveň je to situace matoucí i pro samotnou oběť. Nejčastější otázka, kterou zneužívané ženy dostávaly, byla: Proč jsi to neřekla mámě? Rachel Denhollanderová, jedna z obětí, o níž ještě bude řeč, na to odpovídá: „Nevěděla jsem, že jí to mám říct. Vždyť tam seděla a dívala se." Popsala své tehdejší uvažování: „Jeho pohyby jsou jisté a ví přesně, co dělá. Je jasné, že to dělá opakovaně. O gymnastky se stará od devadesátých let – není možné, že by za tu dobu jeho chování někdo neohlásil." A proč se jí tedy nezeptala máma? Protože nevěděla, že se má zeptat – viděla přece všechno, co se děje. Až na tu levou ruku pod ručníkem…

Dítě nepozná rozdíl

Pokud se někdo – obzvláště dítě – svěří se sexuálním zneužíváním, první reakcí je téměř vždy: „To není možné!" A následuje: „Protože…" V případě Larryho Nassara jsou „protože" jasná. Člověka, který zneužívá děti, si dokážeme představit jako rozcuchaného úchyla ve zmačkaném plášti, který je láká do křoví na bonbon. Ne jako renomovaného lékaře, který se stará o gymnastickou reprezentaci a svou praxi má už desítky let.

Právě tato reakce – „to není možné" – se však významnou měrou podílí na atmosféře, která zneužívání umožňuje. Přesně takhle predátoři chtějí, aby okolí oběti reagovalo. Poskytuje jim to perfektní krytí. Zajišťuje, že okolí bude věřit jim, ne oběti.

V průběhu let se děti i dospělé ženy několikrát odhodlaly svěřit se, že je Larry Nassar během vyšetření penetruje prsty, má u toho erekci atd. Pár z nich mělo štěstí na okolí, jež je rovnou neumlčelo. Několikrát během let tak Nassar musel své jednání vysvětlovat, a to i policii a FBI. Ve všech případech jednoduše řekl lidem, kteří ho konfrontovali, psychologům i vyšetřovatelům: údajné oběti jsou zmatené. Ano, během procedury mám prsty v okolí jejich rozkroku, ale venku, rozcvičuju svaly.

A ve všech případech se tito lidé, včetně trénovaných policejních profesionálů, podívali na dítě, které se svěřilo, a přijali Nassarovu odpověď za pravdivou: dítě je zmatené a nepozná rozdíl mezi vnitřkem svého těla a vnějšími orgány. Jedna z jeho kolegyň z univerzity, lékařka, kterou si během policejního vyšetřování roce 2014 sám Nassar

pozval jako nezávislého experta k vyjádření, do protokolu uvedla: „Když je vám patnáct, všechno, co máte mezi nohama, je vaše vagina.“ Oběti se nikdo dál neptal.

Dospělí lidé v pozici autorit stížnosti na sexuální násilí neřešili. Odmítali se jimi zabývat, přátelství a kolegialita pro ně byly důležitější než pravda. Instituce odmítaly zavést mechanismy na ochranu obětí. Nassarovi kolegové, gymnastičtí trenéři, sportovní i univerzitní funkcionáři tak vytvořili přímo modelové prostředí, v němž se sexuální predátor mohl cítit jako ryba ve vodě a které bez uzardění můžeme označit za „kulturu znásilnění“.

Po propuknutí skandálu v roce 2016 si Michiganská státní univerzita i Americká gymnastická asociace najaly soukromé detektivy, aby hledali „kompro“ na oběti a vypátrali ty z nich, které u soudu vystupovaly anonymně. Během vyšetřování pak univerzita nejen odmítala spolupráci se soudem, ale dokonce likvidovala klíčové dokumenty.

Situace došla dokonce tak daleko, že během vyšetřování ze strany FBI si předseda Americké gymnastické asociace pozval agenta, který měl případ na starosti, a nabídl mu lukrativní místo v Americkém olympijském výboru výměnou za pozdržení vyšetřování. Ten se o něj opravdu ucházel a vyšetřování odložil.

Je (ne)vinný

Oficiální spravedlnost sama o sobě by na Nassara nejspíš nedosáhla, kdyby nebylo jedné z jeho obětí – Rachel Denhollanderové. Ta o svém zneužívání dlouho mlčela. Promluvila až o mnoho let později. To už sama působila jako trenérka. Jedna z gymnastek z tělocvičny, kde pracovala, měla kvůli úrazu jet na vyšetření právě k Nassarovi. Denhollanderová se ji od toho snažila odradit, proto své kolegyni, která malou gymnastku trénovala, a jejímu příteli policistovi řekla, co u Larryho zažila. Ti jí, ačkoliv byli její dobří přátelé, neuvěřili. „Dej si dobrý pozor, když říkáš něco takového. Majitelka tělocvičny je Larryho kamarádka,“ slyšela z jejich úst.

Denhollanderová věděla, že proti Nassarovi bude mít jen jednu příležitost, a pokud jí nevěří ani její přátelé, nemá na oficiální úrovni šanci. „Nikdo neuvěří teenagerovi z ulice, který obviňuje jednoho z nejdůležitějších mužů našeho sportu ze znásilnění,“ řekla k tomu později. Čekala proto na vhodnou chvíli. Trvalo jí to více než dekádu.

Šance přišla v roce 2016, když noviny Indianapolis Star publikovaly sérii reportáží o sexuálním zneužívání v gymnastice, na nichž pracovaly několik měsíců a které byly velmi dobře, nesenzačně zpracované. Denhollanderová se jim ozvala a novináři začali pracovat na dalším díle série, tentokrát o konkrétním člověku: Larrym Nassarovi.

„Malé holky nezůstanou malé napořád. Vyrostou, stanou se z nich silné ženy. A vrátí se, aby zničily tvůj svět.“ Tak popsala jedna z obětí u soudu, k čemu poté došlo. Indianapolis Star se nezávisle na Denhollanderové ozvala další Nassarova oběť. Chtěla zůstat anonymní, ale celému příběhu dodala kredibilitu a potřebný druhý nezávislý zdroj nutný pro to, aby článek mohl jít do tisku. Po publikování článku byl Larry Nassar propuštěn z univerzity. Mnozí si stěžovali, že jde o hon na čarodějnice – vždyť je nevinný a nikoho nelze připravit o práci jen na základě tvrzení v novinovém článku.

Teprve o dva měsíce později byl Nassar oficiálně obviněn. Rachel Denhollanderová totiž zároveň s vydáním reportáže podala trestní oznámení. Kvůli své povaze nebyl sexuální útok ani po více než patnácti letech promlčen a díky tomu, že Denhollanderová byla vystudovaná právnička, dokázala shromáždit dostatek podkladů pro Nassarovu obžalobu. Pár dní poté u něj proběhla domovní prohlídka. Během ní našli policisté v popelnici, která už byla na ulici připravená k vyvezení, pevné disky. A na nich desetitisíce fotografií a videí s dětským pornem…

To byl první významný zlom v případu. Podpora kolegů sice přetrvávala dál – Kathie Klagesová tvrdila rodičům dětí, že pevné disky tam nastražila sama Denhollanderová – ale instituce od Nassara alespoň navenek začaly dávat ruce pryč (o to více se nicméně snažily zachránit si vlastní pověst a popřít svou roli). Lékař putoval do vazby.

Denhollanderová jako jediná z obětí, která vystupovala veřejně, čelila tvrdým veřejným útokům. Michiganská státní univerzita o ní šířila, že vše dělá pro peníze. Část veřejnosti na ni útočila, že jí jde jen o slávu. Zpochybňovali pravdivost toho, co říká – kdyby to byla pravda, řekla by to přece už dávno… Dokonce i spousta lékařových obětí byla po medializaci jeho případu naštvaná: jak mohli obvinit tak zlatého člověka, jako je Nassar? Vždy se ke mně choval pěkně, naslouchal mi, opravil mi záda… Trvalo to dlouhé měsíce, než se i ony přidaly k žalobě.

Druhý zlom v případu nastal o rok později s nástupem hnutí #MeToo. O tom, že je Larry Nassar zneužil, veřejně na sociálních sítích napsaly mimo jiné neuvěřitelně populární gymnastky, olympijské medailistky McKayla Maroneyová a Simone Bilesová, a řady obětí, které se připojily k žalobě, dále narůstaly.

Klientovo mentální zdraví

Nassar nakonec přiznal vinu. Závěrečné stání přesto trvalo sedm dní. Předsedající soudkyně totiž nakázala, že bude muset poslouchat prohlášení obětí o dopadech trestného činu na jejich život. Protože soud byl na základě tlaku Nassarova právního týmu veřejný a přečtení prohlášení znamenalo mluvit před plnou soudní síní, desítkami kamer a fotoaparátů, s prohlášením se přihlásilo pouhých šest žen.

Jedna oběť ale inspirovala druhou a po prvním dopoledni se hlásily další a další. Nakonec jich vystoupilo více než 150. Nassarův tým začal ztrácet půdu pod nohama. Veřejným procesem chtěl docílit toho, že oběti budou cítit stud a budou se bát vystoupit. Došlo ale k opaku. Ženy a dívky, armáda přeživších (termín „přeživší“ v angličtině označuje osobu, která zažila trestný čin a je s ním srovnaná; používá se namísto výrazu „oběť“, který implikuje někoho zraněného. V češtině podobný výraz nemáme), jak si začaly říkat v novinových rozhovorech, se rozhodly stud a vinu zamířit na jedinou osobu, která si to zaslouží: násilníka.

Právníci obviněného proto druhý den otočili a požádali o vyloučení veřejnosti z důvodu ohrožení klientova mentálního zdraví. Soudkyně jim nevyhověla…

Jako poslední promluvila Rachel Denhollanderová: „Když dospělí a autority nebudou adekvátně reagovat na oznámení sexuálního násilí, když instituce vytvářejí prostředí, ve kterém mohou predátoři fungovat bez obav, pak to vypadá takto: soudní síň plná obětí, které si nesou hluboká zranění a jizvy, jež se nikdy nezahojí,“ řekla. Soudkyni pak požádala o nejtvrdší trest.

Larry Nassar se dvaadvacet let po olympiádě v Atlantě, v lednu 2018, vrátil na televizní obrazovky. V přímém přenosu ho opět sledovala celá Amerika. Reálie se ale proměnily. Nešlo o sportovní utkání. Larry Nassar stál v tmavém vězeňském úboru u soudu a se sklopenou hlavou poslouchal vynesení rozsudku. „Nezasloužíte si, abyste ještě někdy vyšel z vězení,“ řekla mu soudkyně a vynesla trest 175 let odnětí svobody… „Právě jsem v podstatě vynesla trest smrti,“ dodala.

Larry Nassar skončil na doživotí ve vězení. Trest za sexuální zneužívání se přidal k 60 letům vězení za držení dětské pornografie a později k němu přibylo dalších 40 let za jiný případ zneužívání, který nesouvisel s lékařskou praxí. Není proto ani teoretická šance, že Nassar opustí vězení živý.

Fakta, ne výmysly

Přesto nemůžeme říci, že vše dobře dopadlo a spravedlnost zvítězila. Stále žijeme ve společnosti, v níž kultura znásilnění zůstává přítomná a která hlasy obětí bagatelizuje i umlčuje. Platí to jak pro USA, tak pro Česko, byť se nám podobný skandál (zatím?) vyhnul. Jak to můžeme změnit? Předně potřebujeme kultivovanou debatu, založenou na datech a faktech, ne mýtech.

Většina dětí ví, že se nemají bavit s cizími lidmi, protože by jim mohli ublížit. Naneštěstí však ve skutečnosti většina dětí, které byly znásilněny, osobu pachatele zná, a zpravidla důvěrně. Když se sexuální zneužívání dítěte provalí, okolí pachatele se vždy diví: „Takový hodný a slušný chlap!“ Nikdy neuslyšíte: „To se dalo čekat, on byl vždycky nějaký divný.“

Jeden bonmot říká: „Koho hledáte, když hledáte sexuálního predátora? Hodného chlapa, kterého mají všichni rádi…“ Larry Nassar měl charitativní organizaci na pomoc autistům, působil jako dobrovolník v místním kostele. A byl to jeden z největších odhalených sexuálních predátorů v dějinách.

Po medializaci podobných případů si veřejnost často klade otázku: Jak zařídit, aby se oběti nebály mluvit? To je ale špatný úhel pohledu. Není fér, aby břímě toho, že musí za-

čít, nesl někdo, kdo zažil tak hluboké trauma. Není to oběť, kdo by měl něco měnit. Jsme to my. Naším úkolem je vytvořit pro ně bezpečné prostory, kde jsou jejich hranice, pocity a emoce brány vážně. A když nejsou, poskytnout jim příležitost o tom mluvit.

Musíme začít naslouchat obětem a důvěřovat jim, že jsou dost chytré, aby dokázaly popsat, co se jim děje. Děti jsou schopné poznat rozdíl mezi vnějškem a vnitřkem svého těla. Ženy jsou schopné poznat rozdíl mezi lichotkou a obtěžováním. Tvrdit opak je urážka.

Dalším úkolem je změna výchovy. Základem je učit děti odmala principy jejich tělesné autonomie. S tím mám jako otec osobní zkušenost a vím, jak těžké to je a jaké negativní pocity to v okolí budí. Na naše dítě nikdo nesmí sahat bez jeho dovolení. A to se týká i tzv. „dobrých“ doteků. Je s podivem, jak

moc běžné je, že i cizí lidé na ulici nebo třeba v obchodě dítě pohladí, aniž se ho nebo nás jako rodičů zeptají. A jak prudké defenzivní reakce vyvolá, když se proti tomu ohradíme.

Když chce někdo naše dítě obejmout, musí se zeptat. Není možné, aby si jakékoliv doteky – například pusu na dobrou noc – někdo vynucoval, nebo aby dítě dokonce dostalo nakázáno, že ji má dát všem v místnosti. Dítě díky tomu ví, že když se ho někdo bude dotýkat bez dovolení, může přijít za námi jako rodiči a my se za něj postavíme. I kdyby to mělo být proti členu rodiny, který byť dobře míněným kontaktem nerespektoval jeho hranice. Ne znamená ne – a platí to v jakémkoliv věku.

Jiným důležitým principem ve výchově je důležitost soukromí. Například, pokud dítě potřebuje na záchod a je ve věku, kdy potřebuje pomoc, pomůžeme mu a pak řekneme: teď půjdu stranou, protože tvoje soukromí je pro mě důležité. Kdybys potřebovala, řekni si, jsem hned za rohem. A opět: pokud někdo nerespektuje jejich soukromí, musejí vědět, že je rodiče budou bránit.

V neposlední řadě potřebujeme vzdělávat nejprve odbornou (soudkyně, policisty, státní zástupkyně) a pak i širokou veřejnost o tom, jaká je dynamika sexuálního útoku, jak na něj oběti obvykle reagují, jak funguje trauma a jaké má následky. O tom, že dvě třetiny obětí při útoku doslova zamrznou a nejsou schopny žádné obrany. O tom, že průměrná doba, kdy se dítě svěří s obtěžováním, sahá až do jeho dospělosti, a že pokud se někdo s tím, že byl sexuálně napaden, svěří až po letech, je to norma, nikoliv výjimka.

Obrovsky důležitá je i podpora práce novinářské obce na tomto poli. Potřebujeme takové reportérky a reportéry, kteří rozumí problematice sexuálního násilí a mají prostor se jí věnovat. Žurnalisté byli po letech první, kdo obětem uvěřil a začal se případu systematicky věnovat. Nebýt jich, případ Larryho Nassara by u soudu nejspíš nikdy neskončil, a pokud ano, odešel by lékař se symbolickým trestem.

Musíme si klást také širší společenské otázky. Proč se zneužívání vůbec děje? Proč dochází k mlčení nebo umlčování obětí? Jaký na to mají vliv strukturální nerovnosti mezi pohlavími v naší společnosti? Pokud žijeme v kultuře, která z žen dělá objekty, můžeme se divit, že je někdo také doopravdy chce použít jako objekty?

Podívat se lze i na svou sféru vlivu a na to, co můžeme ovlivnit. Jak se chováme v práci, mezi kamarády, na sociálních sítích? Jak reagujeme, když v našem okolí zazní mýty ohledně znásilnění? Jak reagujeme na kauzy sexuálního obtěžování? Kulturu tvoří každý z nás. Použijme svůj hlas k osvětě a k tomu, abychom se sexuálním násilím skoncovali jednou provždy.

Pavel Houdek, Deník N, 5.6. 2020

SOLIDARITA OTŘESENÝCH

Jedním z nejsilnějších odkazů československého disentu byla pro mne vzájemná podpora, tolerance a kultivovaná diskuse občanů pocházejících ze zcela rozdílných tradic. Navštěvovala jsem přednášky, na nichž se sešli přesvědčení marxisté s upřímnými křesťany, intelektuálové s dělníky, bývalí komunisté s vášnivými antikomunisty.

Občas se diskutující střetli vskutku prudce, nikdy však neklesli k dehonestaci oponenta, nikdy v našich debatách neměla poslední slovo nenávist, snad ani antipatie, po jakkoli energické diskusi jsme byli znovu nejlepšími přáteli a spojenci. Aniž by kdokoliv ustoupil ze svého názoru, byl schopen vyslechnout druhého a přemýšlet o jeho argumentech. A hlavně spojit se ve společném hájení svobody a pomoci pronásledovaným.

Komunistický režim svým brutálním tlakem umožnil alespoň v určité vrstvě lidí vytvořit „solidaritu otřesených, ale neohrožených“, jak tento vzácný jev nazval Jan Patočka. Prvorepublikoví demokraté, političtí vězni, liberálové, přesvědčení ateisté, protestanti i římští katolíci, židovští intelektuálové, osmašedesátníci, mládež, které komunisté znemožnili studium, ale i opravdu prostí lidé v prostředí naprosté rovnosti svými slovy sdělovali ostatním své jedinečné životní zkušenosti, předkládali své sny a plány, dělili se o touhu po svobodě i o pozemské statky.

Zakoušeli jsme, co znamená občanství, co znamená demokratická diskuse, učili jsme se od aristokratů ducha. Vnímali jsme, že jde o cosi nesmírně cenného a snad naivně jsme se domnívali, že tato zkušenost přetrvá a zůstane vzácným vkladem do dějin naší společnosti.

Věra Tydlitátová,
religionistka a vysokoškolská pedagožka

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 9.10. **28. v mezidobí**
posvícení v Lukavici
8 h. Lukavice 2 Král 5,14-17 Ž 98
9 Mistrovice 2 Tim 2,8-13
9.30 Orlice L 17,11-19

sobota 15.10. 18 h. Letohrad
neděle 16.10. **29. v mezidobí**
posvícení v Letohradě a na Kunčicích
8 h. Lukavice Ex 17,8-13 Ž 121
9 Mistrovice 2 Tim 3,14-4,2
9.30 Kunčice L 18,1-8

sobota 22.10. 18 h. Letohrad
neděle 23.10. **30. v mezidobí**
posvícení na Orlici
8 h. Lukavice Sir 35,15b-22a Ž 34
9 Mistrovice 2 Tim 4,6-8.16-18
9.30 Orlice L 18,9-14

sobota 29.10. 18 h. Letohrad
neděle 30.10. **31. v mezidobí**
posvícení na Šedivci
8 h. Šedivec Mdr 11,22-12,2 Ž 145
9 Mistrovice 2 Sol 1,11-2,2
9.30 Orlice L 19,1-10

úterý 1.11. Slavnost Všech svatých
16.30 h. Kunčice
18 Mistrovice
18 Lukavice
středa 2.11. Vzpomínka na zesnulé
16.30 h. Orlice
18 Letohrad
18 Mistrovice

sobota 5.11. 18 h. Letohrad
neděle 6.11. **32. v mezidobí**
8 h. Lukavice 2 Mk 7,1-2,9-14 Ž 17
9 Mistrovice 2 Sol 2,16-3,5
9.30 Orlice L 20,27-38

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv, Václava v Letohradě
Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741